

ACTUEEL

Veerse Meer (foto: Rijkswaterstaat)

Inventarisatie stroomgebiedbeheerplannen 2015-2021

Nederland staat nog in min voor KRW-doelen

Door Olav Lammers

Maatregelen in de nieuwe stroomgebiedbeheersplannen voor 2015-2021 zullen, vergeleken met de eerste generatie plannen, niet of nauwelijks extra bijdragen aan het behalen van de Nederlandse doelstellingen voor de Europese Richtlijn Water. Dat blijkt uit de eerste resultaten van een ex-ante evaluatie die het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) van de nieuwe concept stroomgebiedbeheerplannen 2015-2021 heeft gedaan. De plannen moeten op 22 december officieel gereed zijn om, na een half jaar ter inzage gelegen te hebben, eind 2015 van kracht te worden.

De doelstellingen die Nederland zich voor de Europese Kaderrichtlijn Water heeft gesteld, zijn naar verwachting voor een belangrijk deel niet haalbaar als het beleid niet verandert. Uit analyses die het PBL heeft uitgevoerd op basis van de eerste stroomgebiedbeheersplannen (sgbp's) uit 2009, bleek reeds dat slechts zo'n 40% van de Nederlandse oppervlaktewateren aan de gestelde doelen kan voldoen in 2027. Als de tweede generatie plannen, die nu bijna klaar zijn, inderdaad geen verbetering te zien geeft, staat Nederland voor de keuze zijn doelstellingen te verlagen dan wel de maatregelen aanmerkelijk op te schroeven.

De regering heeft echter steeds gesteld dat besluiten daarover pas bij het opstellen van de volgende ronde stroomgebiedbeheerplannen (voor 2021-2027) worden genomen. Die ruimte wordt door 'Brussel' geboden, mits die besluiten voldoende worden onderbouwd. Vorig jaar verklaarde minister Melanie Schultz van Infrastructuur en Milieu (I&M) nog in de Tweede Kamer dat zijn dat geval bereid is de EU-regels flexibeler toe te passen.

Doorrekenen

Op 11 december heeft het PBL vertegenwoordigers van onder meer het ministerie van I&M,

provincies, waterschappen en ITO Nederland over de eerste resultaten van de ex-ante evaluatie op de hoogte gesteld, tijdens een klankbordgroepbijeenkomst. Van daaruit zal het ministerie samen met de partners moeten besluiten of er al dan niet zwaarder zal worden ingezet op maatregelen om de doelstellingen alsnog te halen.

In de evaluatie die het PBL in 2009 van de eerste generatie stroomgebiedbeheerplannen deed, werd er van uitgegaan dat 40% van de waterlichamen alle doelstellingen in 2027 zou gaan halen op basis van de geplande maatregelen en het toenmalige mestbeleid. Frank van Gaalen, projectleider bij het PBL: 'Wij hebben nu laten doorrekenen wat de invloed van het nieuwe mestbeleid, het 5e Actieprogramma, voor de belasting van het oppervlaktewater betekent, maar dat levert nauwelijks verschil op met het vorige, 4e Actieprogramma. De waterkwaliteit zal door het nieuwe mestbeleid dus nauwelijks verbeteren. We hebben ook de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen en onderliggende factsheets doorgewerkt. Daaruit concluderen wij dat er niet al te drastische verschillen met de eerste ronde sgbp's op te merken zijn. Wel lijkt de omvang van inrichtingsmaatregelen, zoals natuurvriendelijke oevers,

Op 1 januari verdwijnen de melkquota. Vrees is dat het aantal koeien toeneemt, en dat uitgereden mest negatieve gevolgen kan hebben voor de waterkwaliteit (foto: Wikimedia)

hermeandering, mestvrije zones et cetera, enigzins verminderd te zijn. Hoewel we alles nog precies moeten doorrekenen, is de verwachting dat het mogelijke doelbereik in 2027 niet erg verschilt van onze eerdere berekeningen.”

Geen grotere ambities

Michaël Bentvelsen, beleidsmedewerker bij de Unie van Waterschappen (UWV) bevestigt dat de ambitie van de waterschappen, op wat aanpassingen en nieuwe onderdelen na in de nieuwe sgbp's, over het algemeen onveranderd is gebleven. “Uit het veld vernemen we wel geluiden dat de waterkwaliteit over het algemeen vooruitgaat. Er zijn dus wel successen te vermelden, maar er moet nog veel meer gebeuren.”

Net als Frank van Gaalen stelt ook hij vast dat de chemische gesteldheid van het oppervlaktewater redelijk goed is geworden, voornamelijk door het generieke beleid dat de afgelopen decennia is uitgevoerd voor bijvoorbeeld industriële lozingen en lozingen van rwzi's en rioleringen op het oppervlaktewater. “Maar bij gewasbeschermingsmiddelen is het effect op de waterkwaliteit nog veel te groot. Wij zijn op dat punt volkomen afhankelijk van het generieke beleid, het toelatingsbeleid en de wijze waarop de agrarische sector ermee omgaat.” Ook voor nutriënten in het oppervlaktewater, fosfaat en nitraat, is volgens Bentvelsen nog heel wat inspanning noodzakelijk. De nalevering van deze stoffen vanuit landbouwgronden op het oppervlaktewater gaat onverminderd voort en Bentvelsen toont zich vooral bezorgd over het besluit van staatssecretaris Sharon Dijksma van Economische Zaken om per 1 januari van volgend jaar de melkquota los te laten. Nu al zijn boeren vee aan het bijkopen en het is niet denkbeeldig dat zij zullen proberen om zoveel mogelijk mest op het land uit te rijden waardoor de druk van meststoffen op het water zal toenemen.

Frank van Gaalen van het PBL begrijpt deze zorg en antwoordt op de vraag of economische belangen de doelstellingen van de Kaderricht-

lijn in de weg staan: “Uiteindelijk is dat vaak wel zo. Het is en blijft steeds een afweging; enerzijds natuur en ecologische doelen en anderzijds al die andere dingen die wij in Nederland willen. Daarvan is landbouw vaak een belangrijke belemmerende factor voor de natuur.”

Compromis over nutriënten

Vorige maand zijn het ministerie en de koepelorganisaties van gemeenten, provincie en waterschappen tot een compromis gekomen over hoe moet worden omgegaan met het beoordelen van de waterkwaliteit voor nitraat en fosfaat. Tot voor kort werd ook voor deze stoffen het principe ‘one out, all out’ gehanteerd. Daarbij bepaalt de slechtst scorende stof het predicaat dat aan de waterkwaliteit wordt gegeven. Is de concentratie van een van de stoffen te hoog, dan voldoet het betreffende waterlichaam niet aan het gestelde doel, ook al zijn de concentraties van de overige andere stoffen wel acceptabel. Met het gesloten compromis is ten aanzien van fosfaat en nitraat nu in feite het principe ‘one in, all in’ geïntroduceerd. Daar wordt de totale beoordeling van de nutriënten positief als één stof al aan de concentratie-eisen voldoet.

Desgevraagd, ziet Frank van Gaalen van het PBL het compromis niet als een echte oplossing en geeft het een onvolledig beeld van de situatie. “Vanuit de ecologie is over het algemeen het idee dat zowel fosfaat als nitraat ‘goed’ moet zijn, wil je uiteindelijk een volwaardig ecosysteem krijgen. Er is nu wel overeenstemming over de vorm van de rapportage, maar er was wel veel discussie over. Ik denk ook niet dat die discussie is afgelopen nu er formeel iets is besloten.”

Michaël Bentvelsen van de Unie van Waterschappen formuleert het anders: “In principe zitten we op één lijn. Voor stikstof en fosfaat wordt nu apart gerapporteerd. Als de ene stof voldoet, vormt de andere nog steeds een probleem. Je kunt iets niet groen noemen als het niet groen is.”

Natuurvriendelijke oevers

Als een van de maatregelen om de ecologische toestand van het oppervlaktewater te verbeteren geldt de aanleg van natuurvriendelijke oevers. In totaal gaat het daarbij om bijna 7000 kilometer. Tot op heden is nog niet aangetoond dat deze aanpak echt bijdraagt aan de ecologische verbetering van wateren.

Volgens Frank van Gaalen is het probleem dat de werking sterk afhankelijk is van lokale omstandigheden, hoe de oevers zijn ingericht, waar men zich bij de inrichting op richt, hoe het onderhoud is geregeld. “Er wordt wel monitoring gedaan, maar nog onvoldoende vergelijkbaar en consistent om algemene uitspraken te doen over wat natuurvriendelijke oevers bijdraagt. Maar uit de beschikbare kennis komt naar voren dat een natuurvriendelijker inrichting wel bijdraagt aan een betere ecologie.” Natuurvriendelijke oevers hebben ook een esthetische functie in het landschap. “Inrichting en beheer van wateren is een hoofdtaak van de waterschappen is en de aanleg van natuurvriendelijke oevers is voor hen relatief gemakkelijk.” Pessimistisch over het vervolg van de KRW is hij dan ook niet: “Uiteindelijk is het van belang zoveel mogelijk te zoeken naar synergie met andere functies als recreatie, natuur en ook landbouw, bijvoorbeeld door stimulering via het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Maar er zullen altijd nog veel locaties overblijven waar een combinatie van ecologie en landbouw niet mogelijk is. Daar zullen dus expliciete keuzes moeten worden gemaakt.”♦

Uitheimse soorten in Nederland

Een nieuw thema dat binnen de doelstellingen van de Kaderrichtlijn onder de aandacht zou moeten komen is volgens Michaël Bentvelsen van de UWV de toename van uitheimse soorten in de Nederlandse wateren. Een voorbeeld is de grondel, afkomstig uit het stroomgebied van de Donau die grote invloed op de inheemse vissoorten heeft. Ander voorbeeld is de Quagga-mossel in het zuidelijk deel van Rijnland. Deze mossel filtert de algen uit het water, waardoor het water helder wordt en waterplanten kunnen groeien. “Interessant, ook omdat de zuurstofproductie in het water daarmee op gang komt, maar het probleem van hoge concentraties fosfaat en nitraat wordt daarmee niet opgelost. Het ecosysteem wordt steeds onvoorspelbaarder. Het gaat dus om de vraag of en in hoeverre we deze verschijnselen laten meespelen in ons streven naar de KRW-doelen”, zegt Bentvelsen.